

**ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОБРАЗУ РУСАЛКИ У ТВОРІ П. ГУЛАКА-АРТЕМОВЬКОГО
«РИБАЛКА» ТА «ПРИЧИННА» Т. ШЕВЧЕНКА**

Ольга СЛІВЧУК, *Бельцький державний університет ім. А. Руссо, Республіка Молдова, м. Бельці*

Rezumat: În articol este analizată imaginea artistică a undinei în folclor. O atenție deosebită se acordă raportului semnificației mitologice a imaginii undinei și a importanței acesteia în interpretarea artistică a unor opere ce țin de literatura artistică. Este elucidat scopul folosirii acestei imagini de către poeții-romantici.

Cuvinte-cheie: *mitologie, literatură, romantism, undină, simbol, interpretare.*

Abstract: The article analyses the artistic imagery of the undine in folklore. Special attention is given to the mythological significance of the imagery of the undine compared to its importance in the artistic interpretation of some literary works. The purpose of using this imagery by romantic poets has been elucidated.

Keywords: *mythology, literature, romanticism, undine, symbol, interpretation.*

Література XIX ст. викликає особливе зацікавлення для з'ясування співвідношення міфологічного образу русалки та його мистецької інтерпретації в художній літературі. Цей образ надихнув на творчість таких письменників як Л. Боровиковський, І. Вагилевич, М. Костомаров, М. Маркевич, Т. Шевченко.

За українською міфологією, русалки – це первісно Діви-Богині природи: рік, озер, джерел, рослин, лісів тощо. Уявляються вони у вигляді гарних дівчат із довгими розпущеними косами, завітчаними запашним зіллям, квітами, травами. У найдавніших слов'янських міфах простежується певний зв'язок Русалок із культом рослин та культом води.

Наші Русалки близькі до грецьких Богинь природи – Німф (...). Вони лікують, передрікають майбутнє, прилучають людину до таємних сил природи, мають певні еротичні риси: оголеність, принадну зовнішність (...). У Русалках наші Пращури вбачали посередників між світом Яви і Нави [2, 153], тобто між світом земним та духовним (потойбічним).

В кінці XVIII – початку XIX століття з'явився особливий інтерес до дохристиянського світобачення наших предків та дописемної літератури. Одночасне зібрання, опрацювання і мистецьке використання зібраних матеріалів стало провідною рисою епохи романтизму.

Цікавим постає образ русалки у мистецькій інтерпретації Т. Шевченка. У нього цей образ набуває додаткової символіки.

У «Причинній» поет відтворив народні уявлення про русалок:

1. Це душі померлих (нехрещених дітей, дівчат-утоплениць):

«малі діти»,

«голі скрізь; 3 осоки, бо дівчата»,

«мене мати породила,

нехрещену положила», [1; 15]

«зареготались нехрещені...»; [1; 16]

2. Характерне місце появи – вода:

«Рече та стогне Дніпр широкий» [1; 12]

3. Характерний час появи – найчастіше вночі:

«Ще треті півні не співали» [1; 12]

4. Особливості поведінки – бігають, танцюють, співають, граються:

«Пограємось, погуляймо.

Та пісеньку заспіваймо:

Ух! Ух!

Солом'яний дух!» [1; 15]

5. Можуть залоскотати (наші предки вірили, що не можна вночі знаходитися біля рік, озер та джерел, бо це час, коли діють природні духовні сили. Якщо людина порушує закони стосунків з природою та її духовними силами, то вони залоскотують її.)

Головна героїня порушує цей закон і внаслідок цього гине:

«Кругом дуба русалоньки

Мовчки дожидали;

Взяли її, сердешную,

Та й залоскотали.» [1; 16]

Пейзаж, створений автором, відображає психологічний стан головної героїні. Дівчина-сирота страждає від самотності («*Ні батька, ні неньки; / Одна, як та пташка в далекім краю*»)

На цім світі в неї є лиш коханий, але від нього немає вісточки. Змучена розлукою, дівчина гине духовно – вона божеволіє, втрачає своє «я»:

«Її сама не зна (бо причинна),

Що такеє робить...» [1; 12]

Фізична смерть головної героїні підсумовує духовну загибель її особистості. Як і русалки, вона виявилася зайвою в цьому світі. Підкреслюючи цю думку у «Причинній» двічі лунає пісня русалок:

«Ух, Ух!

Солом'яний дух!

Мене мати породила,

Нехрещену положила...» [1; 15]

У Т.Г. Шевченка міфологічний персонаж русалки набуває додаткової символіки:

- символ трагічної долі сироти;
- символ трагічного кохання.

Якщо у Т.Г. Шевченка образ русалки набуває трагічної символіки, то у П. Гулака-Артемовського цей образ отримав позитивне семантичне навантаження. Русалка тут виступає як представник іншого, чудового, фантастичного світу. Вона гарна, весела, безтурботна:

«...Дівчинонька пливе.

І косу розчисує, і брівками моргає!

Вона й морга, вона й співає...» [3;162]

Русалка пропонує головному герою-Рибалці увійти в цей світ. Вона не бажає йому зла. У міфологічному світобаченні русалки затягували молодих парубків на дно рік, озер, моря. У П. Гулака-Артемовського ми бачимо іншу картину – Рибалка сам обирає інший, кращий світ. Доказом того, що вибір Рибалки був самостійним є цікава деталь:

«Рибалка хлюп!.. За ним шубовість вона!..»

Підсумовуючи все вищевказане робимо висновок, що образ русалки в інтерпретації П. Гулака-Артемовського став символом ідеального міфологічного світу, але водночас автор зберігає народне уявлення про русалок як про посередника між світом земним та духовним.

Мистецькі інтерпретації образу русалки поетами-романтиками дали поштовх появи нових символів, поглибили семантичне навантаження образу. Метою використання поетами-романтиками цього образу в художній літературі стали:

- популяризація народної культури;
- спроба звернути увагу читачів до культури дохристиянської з метою повернути український етнос до своїх корінь найповніше збереження народно міфологічної основи;
- поєднання людини та природи, земного та потойбічного світу.

Література:

1. *Кобзар*, К., Вид. центр «Просвіта», 2004.
2. Лозко, Г.С., *Українське народознавство*. 3-є вид., Видавництво «Див», 2005.
3. Степанишин, Б., *Джерела дружно б'ють: Хрестоматія з української літератури для 9 класу*. К.: Освіта, 1995.